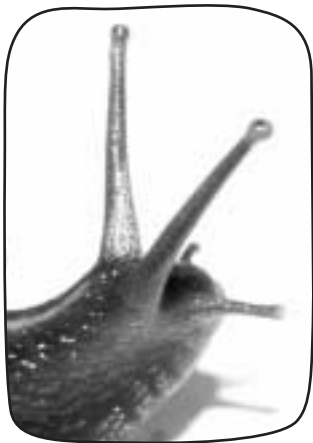




Plž

Plzeňský literární život

5

1 *Editorial**Poezie*

- 2 Josef Hrubý: Ametyst, jítrocel, jmelí
 4 Milan Šedivý: Ženy už nemilují verše
 5 Tamara Kopřivová: Zatoulala se ovečka

Próza

- 6 Jindřich Konečný: Kepalipatintea

Jubileum

- 8 Bohumil Jirásek: Významný plzeňský prozaik

Zrcadlo

- 10 Karel Pexid: Poezie Kláry Köttner-Benigni

Kapky deště

- 12 Jiří Kolář: Milostná dobrodružství Josefa Švejka

O všem možném

- 14 Michaela Pánková: Fucking weather aneb Broskve a zoufalá učitelka

Sůl země

- 16 Karla Erbová: Gesto paní Shirley

*Listy Ason-klubu**Plž smajlík*

- 17 Jiří Hlobil: Smetanovská zastavenička

Mladý Západ

- 18 Markéta Hýsková: Nahá vstoupila jsem do skal
 20 Marie Zichová: Seznamte se
 22 Markéta Irová: V potoce zanechal někdo vlasy
 23 Michaela Svobodová: Chlupatý andílek

Zvětšování obrazů

- 24 Vojtěch Němec: A nebo...

Starožitná zastavení

- 25 Ilona Gruberová: Spící Rožmitál

Z českých rovů a hájů

- 26 Viktor Viktora: Pax iiscum - Plzeň: Ústřední hřbitov VIII

Ve znamení Šaldovy hole

- 27 Milan Šedivý: Na rozcestí dne jako ve stoupání k duchovnosti

(Ne)kriticky

- 28 Václav Maidl: Mistr paradoxní zkratky
 29 Markéta Čekanová: Zdravá láska Zory Šimůnkové a Vladimíra Babniče
 30 Bohumil Jirásek: Hledání mezi idylou a realitou
 30 Viktor Viktora: Povídkář a pohádkář Milan Pokorný

Něco se stalo

- 31 Helena Chýlová: K životnímu jubileu Jiřího Hlobila
 32 KPKK zve do Polanovy síně



Mám rád slova.

Jindřich Konečný

Květen má být měsícem básníků a básnictví (ačkoli máchovské výročí a dny poezie přicházejí ke slovu až v listopadu), proto ani v květnovém Plži nemůže poezie chybět, i když Milan Šedivý tvrdí a myslí to asi po čertech vážně, že ženy už nemilují verše. Jistě, záleží na tom, které ženy a či verše, nicméně i pouhé tušení, že na tom může být krapet pravdy, je kormutlivé. Budme však optimisty a snad nás v tom podpoří i čtenářky Plže! Kéž by je teď zaujaly jak nové básnické texty Josefa Hrubého, umělce v květnu zrozeného, Tamary Kopřivové, tak nejnovější verše právě Milana Šedivého, ze kterého se ovšem stává nebo už dokonce stal tvůrčí dvojbročník, básník i kritik. (A už by se mohl z Teplic zase vrátit do Plzně!) Svět poezie či poetický svět jistěže rezonuje i v textech dvou mladých básníků, dvou Markét, které se v našem časopise představují poprvé - karlovarské Markéty Hýskové a plzeňské Markéty Irové (tu si ale už můžeme pamatovat z Listů Ason-klubu), pochopitelně v rubrice Mladý Západ.

Prozu či básnickou prozu v tomto Plži zastupují mladí tvůrci Marie Zichová a Vojtěch Němec (ten v dalším příspěvku z jeho autorského cyklu), dále zkušený sušický Jiří Kolář, ironickým pousmáním se vracějící k některým opomíjeným reáliím české klasiky literární, především však Jindřich Konečný, západočeský všeueměl, kterého známe též jako básníka a aforistu. Zvláště příčinliví čtenáři Plže se mohou pokusit naučit zpaměti slovo, které si Konečný vymyslel (tj. kepalipatintea); nám se to nepodařilo, ale síla autorova prozaického umění se neskrývá v tomto žertu, nýbrž právě a zrovna v jeho prozaickém umění. Jako hold výrazné, žel zapomínané osobnosti české prózy, Plzeňanu Miloslavu Nohejlovi, vyznívá zamyšlení Bohumila Jiráka: Nohejlovo dílo skutečně stojí za připomenutí a je škoda, že před deseti lety (tj. v roce stého výročí umělcova narození) nebyl reeditován některý jeho „plzeňský“ román!

Karel Pexidr nám nabízí malou překladatelskou navštivenku, týkající se poezie Kláry Köttner-Benigni - a v květnovém Plži najdeme i další zavedené autorské rubriky Karly Erbové, Michaely Pánkové, Ilony Gruberové a Viktora Viktory, jakož i kritickou rubriku Milana Šedivého, který tentokrát analyzuje tvorbu svého generačního vrstevníka Martina Šimka. A mj. v našich petitových rubrikách předkládá Helena Chýlová (i naším jménem) narozeninovou zdravici, věnovanou Jiřímu Hlobilovi, nepřehlédnutelné postavě plzeňské kulturní a literární scény. To je asi z plží květnové cesty všechno.

Vl. Novotný
Vladimír Novotný

Ametyst, Josef Hrubý jitrocel, jmelí

* * *

Už byl dost vyzkoušen

Drmolil: neodcházej
nestonej
neumři
nebe se pootevřelo

Peklo
bylo dokořán

Stručně

S pěti náladami
klopýtají bezdomovci
k mostu

Potom ke sbírce lahví
hadrů
do parku oddechu

Jeden z nich říká:
zkráť to!

Ve hře

Na stěnu plnou hřebíků a skob
si budem psát
Ty budeš přešívát můj zimník
mou prózu

Na lyriku
spadne strop
Jako v té hře
Moje věta tvoje věta

Obraz zestručněl

Na zídce jak kočka na drápech
visí břechtan
Pod týnem
se objímají řeky
a je slyšet jak se smísily
v jeden nápoj

Tobě se uráčilo
a usmála ses

* * *

Arnošt
 Vytahuje z úst
 Několikrát za sebou
 slovo ametyst
 Několikrát za sebou
 jako šňůrku:
 ametyst ametyst ametyst
 a hned potom:
 jitrocel
 A naposled slovo
 které držel za zuby:
 jmelí

* * *

Podzimní jablka
 a zde zimník
 Čas
 Hlohy tak blízko
 že v nich zmizíš
 za řasami
 A sen: zeď za zdí
 obraz obehnaný galerií
 věží a sklepem

Kletby a rouhání
 Všechny doklady pýchy
 Ty neposílej
 těch mám dost

* * *

Město má
 sbírku Kubištů
 dlažebních kamenů
 a hladový
 chřtán divadla

Od předměstí
 protahuje korupce
 svůj hřbet
 a vrhá oplzlý stín
 k pomníkům
 pamětním deskám
 a seřazuje nemyté ticho
 do knihoven
 do podzemí

Dnes za peníze
 zejtra darmo

* * *

Ujel beze slova
 Ani nenapsal dopis
 Odjel z ledové země
 do země kde byl jen mráz

Zaběh se jako pes
 v cizím městě
 Byla tam ledová okna
 supermarketů
 Ledové jehly nenávisti
 Ledové dějiny ledu

Ženy

Milan Šedivý

už nemilují verše

„Bůhví, že v této zemi ženy
milují verše“

(Jaroslav Seifert)

Bůhví, že v této zemi ženy
nemilují verše.

Ach ženy.

Ač vaše lichozpeřená krása dosud rozráží
párou lednová rána
a stíná hlavy historii,
ač s vůní vytloukáte výklady jaru
a vlnami vlasů bouříte
v jeho stržích,
vy nemilujete verše.

Bůhví, že v této zemi
ženy nemilují verše,
když pouští k vodě slova těžší,
nežli jejich svěží smích,
jemuž se nevyrovná nic -
a mají spíš raději široký proud
a verše,
ty úzké stužky nepředpojatých slz,
ty spony s beruškou rýmu
zavírají do slabikářů,
zapomínají a odmítají.

Bůh ví, že v této zemi
ženy přestaly milovat verše.

Ať jejich veselý sympatický smích
rozléhá se aspoň v kryptách!

Milostný rozhovor

„Chytil jsi někdy pro mě
tu sluncem popletenou vážku,
těkající nad vodou bezhlesně
jak dvě chvatně hozené slídy?“

Chytil jsi ji pro mě,
když sněžilo?“

„Já zapomněl!“

Upletla bys mi
ten slibovaný dlouhý svetr,
abych si na kolena mohl kleknout
a jen pro tebe mohl umazat
tu svlečenou ovečku?“

„Ale ano, až bude čas.“

A ti dva
rozešli se.

Tamara Kopřivová

Zatoulala se ovečka

* * *

V Toskánsku
černý kohout
ukládá k spánku
červánky
které dříve než ulehnou
změní se
jakoby zázrakem
v karmínové
chianti

* * *

Ravenna
už podle jména
pyšná
Tvář skrytou
závojem deště
jen zvolna odkrývá
svou krásu
když průzračné modro
mozaiky
prosvítá jejími víčky
a ona se zase zhlíží
v lesklé dlažbě náměstí
jako v zrcadle

Slunečnice

Žluté slunečnice
na poli u Snopoušov
se obracejí k obloze
jak zvědavé obličej
čínských turistů
sledující
průvod apoštolů
na pražském orloji

Bílá

Zatoulala se ovečka
do stráně
do kopečka
Bílou vlnou cukrovala
únor

A beránky na obloze
se ještě v srpnu
smály
že spletly si sníh
se svými mláďaty
s jehňaty

Jindřich Konečný

Kepalipatintea

Záhada

V porodnici nastal zmatek. Jenom rodička se šťastně usmívala. Ten poprask způsobila skutečnost, že se totiž novorozeně sice narodilo zdravé, ale v ruce drželo, světe div se, mobilní telefon. Hned se všichni seběhli. Všechnen personál včetně vrátného a topiče. Zájem byl tak velký a tlačence nevidaná, že se musel udělat pořádník.

Pochopitelně, že novináři si podávali dveře, nechyběly TV, a to dokonce ani zahraniční.

Na toto téma se konalo pod záštitou prezidenta a ministra zdravotnictví sympozium za účasti našich i světových kapacit. Všichni si dávali základní otázku. Jak se mohl stát tento přírodní zázrak? Dokonce byli pozváni přírodní léčitelé, astrologové a také jeden věhlasný mág, který ze skromnosti nechce být jmenován.

Bylo vysloveno několik odvážných teorií. Ze všech odvážných teorií jmenujme tu nejodvážnější. A sice, že mobilní telefon implantovali ufoní. Asi tak, jako implantovali destičky do mozku některých pozemšťanů.

Konečně vyslechli šťastnou maminku, která podala stručné vysvětlení. „Víte,“ prohlásila, „když jsme s manželem konali onen milostný akt v touze po děťátku, manžel při tom posílal SMSku.“

Slova

Mám rád slova. Hlavně slova, kterým nerozumím. Mají svá kouzla, svá tajemna. Je v nich celý vesmír. A vůbec nejkrásnější je, co si pod tím slovem představuji. Je to vzrušující svět plný proměn. Harmonie i disharmonie. V tom slově třeba slyším hudbu nebo vidím obrazy. Přecházím z jedné třinácté komnaty do jiné třinácté komnaty. A všude nekonečno vůně, obrazů, hudby. Zkrátka kouzlo slov, kterým nerozumím a nechci rozumět.

To je vlastně důvod, proč si nekupuji encyklopedie. Slovníky cizích slov, které vidím na knihkupeckých pultech, štítivě a pohrdavě odstrkuji stranou. Vážení, takový brak já zásadně NEKUPUJI! Zbytečně by mi kazil iluze. Vidíte? Slovník cizích slov je zákeřný. Naprosto bezcitně, racionálně vám sdělí, co to slovo znamená. Nakonec to je nějaká pitomost. To vaše fantazie, ta vás nezklame. Já například mám rád slovo - oferta. Já sice nevím, co to znamená. Ale těch představ, které kvůli tomu slovu mám!

Ty jsou krásnější než to slovo. Nebo třeba slovo - kepalipatintea. Také nevím, co to znamená. Ale uznejte, copak vám tu krásu fantazie vynahradí výklad slovníku? Fuj!!! A třikrát, xkrát fuj. Zkrátka, slovo, kterému nerozumím, má své kouzlo, své tajemství. Když mi někdo řekne hovno -

vím, na čem jsem.

Prosím čtenáře, aby slovo kepalipatintea v žádném slovníku nehledal. Právě jsem si je vymyslel.

Slib

Některé otázky mě šírají. Tedy těch otázek je daleko víc. Nejen přehršle, ale mnoho přehršlí. Nedá mi to, zvláště jedna otázka mě šírá. Jako piraña, která mě ohlodává až na kost.

Jsou to dinosauři. Je známo, alespoň vědci to tvrdí, kdežto já si to tak přesně nepamatuji, že naši předci dinosauři tu žili 50 - 60 milionů let (milion sem milion tam). Prý bez inteligence.

Cha!

Nenakreslili sice žádný obraz, psát asi také neuměli, atomovku nevymysleli a do vesmíru nepotřebovali letět. Ale zanechali po sobě stopy - 260 milionů let staré stopy. A my je obdivujeme, hledáme a chceme se s nimi setkat. Viz Jurský park.

Možná, že ani Pánbůh po 230 milionech let nebude už hledat stopy člověka. Člověk, který tady žije se svojí podivnou inteligencí 40, možná 50 tisíc let a už je unavený. Jako by mu docházely síly. Ne, on se vzchopí. Ale nebylo by lepší, kdybychom změnili způsob své inteligence?

Dinosauři zůstali sami sebou. Nepotřebovali dobu kamennou, bronzovou, železnou, papírovou, internetovou, a přežili miliony let. Pane, to byla inteligence.

Vždyť člověk z toho vývoje jenom zmagoří. Nevím. Ale jedno slibuji. Až v nebi potkám dinosaura, určitě se jej na to zeptám.

Důvěrně sděluji, že vám o tom potom podám zprávu.

Otázka

Dala mi základní otázku. Byla prostá a dráždila mě. Vlastně mě dráždila ona i otázka. Nemluvě o tom, že mě dráždila už její vyzývavá přítomnost.

Ta otázka zněla: Jak dlouho existuje demokracie a jak dlouho lidstvo?

Snažil jsem se z dotazu, který mě náhle nepřístupně obklopil, vykličkovat frázi: Byli jsme před demokracií, budeme i po ní. Nepochodil jsem. Její úsměv a její ňadra sváděla spíše k násilí než k demokracii.

Aniž hnula brvou, zeptala se opět. Snažil jsem se dále kličkovat tvrzením, že demokracie je trapná představa, kdežto lidstvo existuje pořád. Byl u toho dinosaur a nesouhlasně kroutil hlavou. Nepomohlo. Tiskla se na mě, přimhouřila oči a šeptala: Co bylo dřív, lidstvo nebo demokracie?

U soudu tvrdila, že se mě na nic neptala, a já ji prostě znásilnil. Dinosaur u soudu mlčel jako miliony let předtím.

Neobhájil jsem to. Jo, spravedlnost je rodu ženského, jako ta demokracie.

Zkrátka nevyzpytatelná.

Bohumil Jirásek

Významný plzeňský prozaik

Před sto deseti lety, dne 26. května 1896 se narodil známý plzeňský spisovatel Miloslav Nohejl. Maturoval v roce 1914 na plzeňské reálce, na počátku první světové války začal studovat Vysokou školu technickou v Praze, ale brzy se vrátil do Plzně a pracoval jako úředník města Plzně. V letech 1921-1922 studoval Státní knihovnickou školu v Praze a pak už se celý život věnoval knihovnické práci. Pracoval v Městské knihovně, kde byl ředitelem známý literární kritik Bohumil Polan. Po jeho odchodu do důchodu v roce 1947 převzal ředitelské místo Miloslav Nohejl, avšak v době politického radikalismu po roce 1948 byl zbaven ředitelské funkce. V časopise Osvětová práce byl označen za nepřítele socialismu, který liknavě vyřazoval „brakovou“ literaturu, k níž byly řazeny i knihy Egona Hostovského, Uptonu Sinclaira aj. V roce 1951 odešel do invalidního důchodu a věnoval se literární práci. Zemřel 25. listopadu 1974.

Začal publikovat v roce 1915. Své práce prozaické i referáty o divadle uveřejňoval v řadě časopisů plzeňských i celonárodních. Jeho beletristická činnost se plně rozvinula na počátku dvacátých let. V období meziválečném i poválečném se stal předním regionálním spisovatelem s ohlasem celorepublikovým.

Rané prózy Miloslava Nohejla jsou spřízněny se Šrámkovým vitalismem. Jimi reaguje na zkušenosti válečné i na situaci poválečnou. Vedle toho se v jeho prózách objevují též průboje blízké mladé tvorbě Karla Čapka a Richarda Weinera. Směřuje k příběhům filozofickým i psychologicky průzkumným. Často nejde o obrázky ze života, ale o sondy a konstrukce myšlenkového zaměření. Sem bychom zařadili prvotinu Veliká radost (1921), dále prózy Dívka a sen (1925), Vidím milence (1925) a Souhlas (1926).

Důraz na myšlenkové jádro příběhu vytváří půdorys pro konstrukci problematiky, jež směřuje do poloh filozofické metafyzičnosti. Nejde tedy o obrázky ze života, ale o konstrukci příběhů zkoumaných filozoficky. Právě tyto sondy jsou blízké prózám Karla Čapka a Richarda Weinera. Kromě toho má Nohejl velký smysl pro senzualnost a erotičnost, která se však nestává výrazem přízemní líbivosti a dráždivosti, ale je výsledkem průzkumu mladé generace, jejích citových a pudových sfér, jež se stávají součástí širšího životního pocitu. Psychologická analýza mládí je v konstrukci příběhů spojována s jejich myšlenkovým jádrem - je jim dán širší prostor od danosti životního projevu až po hypotetické předpoklady a absurdní situace, v nichž se vyjevuje složitost člověka i filozofické hledání autorovo. Proto lze Nohejlovy rané prózy řadit po stránce tvárné i obsahové k snahám moderním, zvláště psychoanalytickým. Využití absurdity nám připomíná i fascinující dobové dílo Franze Kafky. Racionalismus a iracionálno se v jeho příbězích prolínají s vitalistickou smyslovostí i civilizační povitostí, která má v mnohých jeho povídkách své pevné zakotvení, přestože odezva poválečného civilismu nebývá v autorově díle shledávána a pozornost se obrací spíše jen k dobovému vlivu vitalismu.

Máme tak před sebou dílo moderní a aktuální.

Už tyto prózy z dvacátých let nepostrádají citovou a erotickou problematiku, která pak přesahuje v jeho dalších pracích z konce desetiletí a především v románech z následujících let – *Ohnivý červenec* (1929), *Deset let nerozhoduje* (1932), *Svět nic neví* (1934) a *Zázrak s Julií* (1941) – do oblasti psychologickoanalytické. Rád situuje příběhy do plzeňského prostředí, vybavujeme si zdejší ulice, stavby, různé reálie místní i z blízkého okolí (např. Dobřany). Někdy své příběhy vede do milostné a erotické roviny (*Ohnivý červenec*), jindy k psychologickému průzkumu složitých vazeb mezi mužem a ženou, kde uplatňuje nejen znalosti psychoanalýzy, ale i naturalistickou drsnost a přímočarost s vůlí po mravní pointě (*Zázrak s Julií* aj.). Tento ponor sílil na počátku okupace, kdy psychologická próza mohla lépe reagovat na rozpory v člověku a na jeho etické zázemí, než přímo reflektovat soudobé společenské dění okupační. Své příběhy spisovatel mnohdy kompozičně propracovává, avšak jeho efektní zápletky někdy odbočují od reality a životní pravděpodobnosti.

Literární dílo Miloslava Nohejla po druhé světové válce dostalo nový impuls. Opouští psychologickou prózu (podobně jako Václav Řezáč) a vydává se cestou společenského románu. Po psychologickém zájmu o nitro člověka zachycuje nyní objektivní skutečnost a dění společenské. Autentičnost zdůrazňuje reportážností, uvolněností formy, mnohostí a vnějškovostí dějovou. Týká se to jeho poválečných románů: v knize *Holýma rukama* (1946) reportážně vypravuje vlastní autentické zážitky z Pražského květnového povstání. Próza *Sirény* oslavují Plzeň (1948) nám zase dává nahlédnout do života Plzně za okupace.

K povídkové tvorbě se Nohejl vrátil v souboru *Sud se zlatým dnem* (1956), v šedesátých letech také povídkami *Odvracená tvář* (1964). Důkladnou znalost prostředí prokázal v poutavě psaném beletrizovaném průvodci *Plzeň s příchutí sladkou, hořkou a kyselou* (1965). Jeho posledním dílem je rozsáhlý román *Škodové*, který vyšel v roce 1968, dříve tato tematika nebyla ve společenském ovzduší žádoucí. Na osudech tří generací sleduje cestu rodu Škodů k průmyslovému rozvoji západočeské metropole a k vybudování největšího průmyslového závodu, s nímž jsou spojeny i osudy města a jeho známost ve světě.

Rozsáhlé dílo Miloslava Nohejla svědčí o zajímavém literárním i životním hledání v dobovém kontextu. Od poválečného vitalismu a vyhraněné erotičnosti směřoval k analytickým vhledům do složitých lidských povah prostřednictvím psychologie a od tohoto niterného průzkumu šel dále k morálním hodnotám svých postav, které buď selhávají, nebo nalézají vazby s nadosobním posláním člověka. Východiskem je mu vždy biologický vztah muže a ženy, který vybočuje do sféry erotické nebo psychologickoanalytické a přes ni do sféry morální. Poválečné prózy jsou faktograficky cenné a reportážně přesvědčivé, nemají však už rysy tvůrčího literárního hledání a průzkumu jako jeho knihy předchozí.

Literární tvorba Miloslava Nohejla jako celek je rozsáhlá, mnohotvárná a je svědectvím o mimořádné tvůrčí osobnosti Plzně, se zřetelným přesahem do literatury celonárodní i s příslušným ohlasem v ní.

Karel Pexidr Poezie

Klára Köttner-Benigni

Nevěřme nikomu na světě širém, nemáme jednoho přítele v něm. Ale ne! Není to pravda. Máme. Ani klasik nemůže vědět úplně všechno.

Přítečkyní české a slovenské literatury je bezesporu paní Klára Köttner-Benigni. Rakouská spisovatelka, básnířka a publicistka, jejíž předci žili kdysi v Čechách na úpatí šumavských hor. Paní Klára - dnes již stará dáma - se sem ráda vrací a i několik jejích básní je opředeno vzpomínkami či připomínkami Západních Čech.

Imponuje mi přirozená, prostá, srozumitelná, a přitom nikoli laciná poetika básní paní Kláry. Nebude snad od věci se letmo seznámit s poezií Kláry Köttner-Benigni alespoň prostřednictvím několika drobných ukázek. Ačkoli nejsem profesionální překladatel, dovolil jsem si původní německé texty převést do básnické řeči.

Frage

Du
vom stürzendem Baum
gestreift-
hast du noch Mut
mir in dem Geäst
ein winziges Nest
zu bauen?

Reise

Ausserhalb der Dimensionen
der Sekundenlauf
die raumverschlingenden Räder
die dir entgegenrasen
Die Wahrheit ist:
Im Schnittpunkt der Bewegung
regungslos in mir
ruhst du

Otázka

Ty,
málem rozdrčený
padajícím stromem,
máš ještě odvahu
budovat pro mne
maličké hnízdo
v jeho větvoví?

Cesta

Mimo svět rozměrů
řítí se sekundy,
prostor polykající kola
pádí ti vstříc.
Jaká je pravda?
Jsi to ty, který
v průsečíku pohybu
nehnutě ve mně spočíváš.

In Vícov

Die titanische Eiche
wulstig und knorrig
ausgehöhlt
und die starken Äste gebrochen:
und doch immer
neu sich belaubend

ein fragloser Sieger
über die wechselnden Zeiten
und die wechselnden Völker:

pradědeček
und gleichviel
Urgrossvater
für Karel Pexidr

Stein aus dem Böhmerwald

Hart ist er
unerschütterlich
unverwundbar
In Jahrmillionen hat er gelernt
mir zu widerstehen

Und doch
rühre ich ihn an
und doch
bette ich mich nächstens
an seinen Leib -
wohlgeborgen
in der gewaltigsten
meiner Lieben

Ve Vícově

Nebetyčný dub
uzlovatý a boulovatý,
vykotlaný,
s větvemi, které chřadnou,
a přece vždy zas přicházející
s novými zelenými listy.

Bezpečný vítěz
nad střídami časů,
nad střídami národů.

Pradědeček
dalo by se (poněkud něžně) říci
nebo prachdědek,
jak o něm hovoří
Karel Pexidr

Kámen ze Šumavy

Je tvrdý,
nezlomný,
nezranitelný,
miliony let se učil,
aby mi vzdoroval.

A přece
dotýkám se ho rukou,
přece
stávám se soupeřníkem
jeho těla,
dobře utajena
v nejmocnějších
z mých lásek.

Jiří Kolář Milostná dobrodružství Josefa Švejka

Přiznejme si, že o Švejkově milostném životě toho moc nevíme. Možná proto, že autor vybavil svého hrdinu takovým množstvím vojenských i jiných aktivit, že mu na milostné avantýry prostě nezbyl čas. Pod nepřeborným množstvím Švejkových zážitků, vyprávění, příkladů, přirovnání, historek a anekdotických podobenství musíme erotický život Josefa Švejka pracně odkrývat a rekonstruovat. Pokusme se tedy o malou exkurzi do této málo známé a opomíjené oblasti.

Prokazatelně se o Švejkových milostných příhodách text knihy zmiňuje na čtyřech místech. Ve třech případech jde o součást vlastního Švejkova vyprávění a všechny jsou situovány ještě do předválečné doby za Švejkova civilu nebo manévru. Pouze jediná Švejkova avantýra tvoří organickou součást děje. Je to ona známá příhoda se záletnou paní inteligentního obchodníka s chmelem, Katy Wendlerovou.

První zmínku o bližší neurčené Švejkově milostné avantýře najdeme v kapitole Švejk vojenským sluhou u nadporučíka Lukáše. Na Lukášovo upozornění, že k němu chodí na návštěvu dámy a zůstávají tam přes noc a že v takovém případě Švejk musí přinést snídani do postele, až když se zazvoní, odpověděl Švejk následující replikou: „Poslušně hlásím, že rozumím, pane obrlajtnant, že kdybych přišel znenadání k posteli, tak by to mohlo být některý dámě nepříjemný. Já jsem si jednou přived slečnu domů a moje posluhovačka mi přinesla, právě když jsme se náramně dobře bavili, kávu do postele. Lekla se a polila mně celá záda a ještě řekla ‚Dej pánbůh dobrýtro‘. Já vím, co se sluší a patří, když někde spí dáma.“

Kdo byla ona dáma, jejíž přítomnost způsobila úlek Švejkovy posluhovačky, až mu polila záda? Z jeho výroku, že ví, co se sluší a patří, když někde spí dáma, je možné usuzovat, že tato Švejkova milostná zkušenost nebyla asi ojedinělou. Tuto domněnku ostatně potvrzuje i následná epizoda, snad nejpopulárnější z celé knihy.

Paní Katy Wendlerová, pronásledovaná manželem, přijede k nadporučíku

Lukášovi, tomuto ušlechtilému samci v uniformě, na ná-

vštěvu, právě když má přijet paní Micková z Třeboně a pak ještě jedna slečna, která se má vdávat za jednoho inženýra. Nadporučík Lukáš, který je časově zaneprázdněn výukou jednoročních dobrovolníků, pověří ve složité situaci Švejka, aby milostivé paní vyhověl ve všem, co jí uvidí na očích. Švejek, dbalý jako vždy svých povinností, se zhostí svého úkolu se ctí. Před tím ovšem je nucen vyhovět rozmarům nežádoucí návštěvnice, vyklepat koberce, umýt okna a přestěhovat nábytek.

Další zmínka o jiném milostném příběhu Josefa Švejka je až ve třetím dílu v kapitole nazvané Marschieren! Marsch! Na pochodu z haličského Sanoku na Turovu-Wolsku vydá Švejek zamaštěný dopis, s jehož textem seznamuje nadporučíka Lukáše. Jistá Božena v něm Švejkovi nevybíravě nadává, že prý tancoval v Budějovicích u Zelené žáby s nějakou pitomou flundrou a ji vopustil. To že jí pověděl kaprál Kříž, který přijel do Prahy na urláb a s Boženou tancoval u Kocanů. Ta ve své pomstychtivosti za údajnou Švejkovu nevěru ještě kaprála poprosila, aby Švejka na vojně pořádně sekýroval. V závěru dopisu Božena vyhrožuje Švejkovi, že až přijede do Prahy na urláb, že ji nenajde už mezi živejma. Švejek za mírného poklusu pak Lukášovi sděluje, že když přijel na urláb do Prahy, našel Boženu nejen mezi živejma, ale dokonce mezi jakejma živejma! V hospodě u Kocanů ji voblíkali dva vojáci od cizího regimentu a jeden z nich jí dokonce sahal pod živůtek. Tím zřejmě vzájemný vztah skončil, alespoň o jeho dalším osudu se Švejek už nezmiňuje. Nevíme také nic o tanečnici, se kterou Švejek tancoval u Zelené žáby v Budějovicích. V obou případech šlo patrně o ženy nevalné pověsti.

S poslední epizodou na téma Švejek a Erós se setkáváme hned o pár řádek dál. Jestliže by se jevila tato namlouvací historka jako naprostý Švejkův nezdar, Švejek to tak jistě nebral. Epizoda je pokračováním Švejkova „pochodového“ vyprávění a Švejek v ní dokazuje, že venkovské holky jsou přece jen mnohem upřímnější než městské slečinky, co chodí do tanečních hodin. V tomto případě jde o upřímnost poněkud drastickou, jak Švejkovi sdělila jistá Karla Veklová, kterou si Švejek namlouval, když před léty stál jeho regiment lágrem v Mníšku. Švejek doznává, jak byl tehdy pitomec, že jí, venkovský holce, vysvětloval, co je žito, co je pšenice a co oves. Když se jí potom za vlahého večera a zpěvu ptactva zeptal, jestli ho má taky ráda, odpověděla s přišerným smíchem: „Já tě mám ráda jako pazdero v prdeli, vždyť jseš blbej!“ Vyznání, jež by mnohého jistě zkrušilo, dovedl Švejek naopak ocenit právě pro jeho originalitu a upřímnost.

Tolik prokazatelně víme o Švejkově milostném životě. Ve srovnání s ostatními jeho aktivitami toho není opravdu mnoho. Avšak i to málo přesně zapadá do celkového obrazu tohoto nezdolného optimisty a extroverta, obracejícího svůj zájem vždy ke společnosti a lidem kolem sebe. I když nebyl rozeným Casanovou, příležitostným románkem nepohrdl, a jak vidno, milostné styky čas od času pěstoval. A vlastně zaplaťpánbůh za tyhle krátkodobé a nezávazné Švejkovy známosti.

Kdyby se býval nechal spoutat jedinou ženou k zajištěnému a blahobytně prosperujícímu manželství, veta by bylo po Švejkovi a světová literatura by přišla o jednu ze svých nehynoucích postav.

Fucking weather

aneb

Michaela Pánková

Broskve a zoufalá učitelka

Moje kamarádka, která se vdala do Ameriky, je tam moc spokojená a náramně si to užívá. Není už žádné mládě, je jí přes padesát, a tak se dívá na svět pohledem zralé ženy a dovede ocenit, co by možná nedospělec bez povšimnutí přešel. Nedávno mi psala, jak mluví sprostě. To mě zaujalo. Znáš ji už od studií a za celou tu dobu jsem od ní snad neslyšela vulgární slovo, možná jsem to už zapoměla. V každém případě je to jemná a kultivovaná dáma. Jakýpak má k tomu asi důvod? Teď, po tolika letech...

Je to velmi prosté, nejlépe bude, když kousek z jejího mejlu ocituji přesně: „Asi bych měla víc číst, když už česky nemám šanci mluvit. Ale nezapoměla jsem, jak česky jadrně nadávat. Tady tomu nikdo nerozumí, leč člověku se v té zemi daleko od Čech uleví. Ovšem musím být opatrná. Domácí tým se učí rychle a s nadšením, začíná chápat a je užaslý, jak je čeština zvukomalebná. Hlavně to rrrrrrr, které zde neumějí vyslovit se správnou rotací, i kdyby prošli nejluxusnějším kurzem češtiny. To jejich shit, ve slušnější podobě shut, a odvozeniny, je děsná nuda. Nic to neřeší...”

Líbí se mi, jak se tam moje kamarádka a bývalá kolegyně zaběhla. Skoro jí až závidím, jak si může jednoduše ulevit. To já si tady

zdaleka dovolit nemůžu. Před lidmi rozhodně ne, jsem přece jen kantorka a musím zachovávat dekórum. Doma to taky nejde, jsem pořád matka od dětí, i když dospělých a řádně nadávkami vyzbrojených - ale maminka by prostě takhle mluvit neměla. A o samotě - to není ono...

Uvědomuji si však, že lze též situaci obrátit - zanádat si v angličtině. Když už ji učím, znám samozřejmě i takové věci, ovšem k těm nejjadrnějším jsem se nejspíš nepropracovala. Kde by taky, když jsem v zahraničí nežila, vždy jsem tam byla jen jako turistka a to se člověk s jazykem moc nesžije. Ale i to, co znám, má určitý půvab, ono nakonec ani to profláknuté „fuck“ nezní tak špatně. A hlavně, člověk nemá ten pocit provinění, necítí se jako obhroublý primitiv, zatímco kdybych tohle slovo přesně přeložené řekla česky - no nevím, nejspíš bych ho prostě nepoužila. Je to zkrátka ve mně zakořeněné, že nadávku tohoto kalibru neužívám. Jak by to bylo v zahraničí, kde bych neměla znalého posluchače, netroufám si soudit. Možná po čase... V každém případě mám však stále na paměti jinou kolegyni, též učitelku angličtiny, která nenašla v sobě odvalu jít si v Anglii na tržiště koupit dvě broskve. Musela by ze sebe vypravit ono fatální „two peaches“ (čti: píčis). Tak byla bez broskví a strašně ji to štválo. Inu, nedokážeme bez zábran vyslovit to, co je nám z duše odporné, i když význam onoho slůvka je v cizím jazyce docela jiný a ještě ke všemu pozitivní, libý. Na druhé straně se chováme naprosto shovívavě k výrazům, jež v jiném jazyce naznamenají vůbec nic dobrého. Je nám to celkem fuk. Anebo fuck? Že se tím slovem tak obírám - nemám v něm žádnou zvláštní zálibu, jen si vybavuji, jak jsem jednou přišla do třídy, venku ohavně lilo, a na tabuli byl téměř láskyplně vyvedený nápis „FUCKING WEATHER“. Studenti napjatě čekali, co já. Co by, přišlo mi to vtipné, a tak jsem připsala „YES, I AGREE“, což znamená, že souhlasím. Ale jak bych reagovala, kdyby na té tabuli stálo (laskavý čtenář promine) „ZASRANÝ POČASÍ“? Naštěstí to tam nebylo.

A ještě jedna vzpomínka se mi v této souvislosti vybavuje. Bylo to na jedné angličtinářské konferenci, kde mezi bohatou nabídkou nejrůznějších metodických, gramatických a lexikologických přednášek byla také jedna, zaměřená pouze na nadávky a vulgarismy v angličtině. Přednášející pán středního věku to neměl lehké. Hlavně sám před sebou. Nejprve nám oznámil, že je mu čtyřicet let, ale za celý svůj život snad nepronesl tolik sprostých slov, jako (ne z vlastní vůle) pronese v následujících devadesáti minutách. Viditelně se na to moc netěšil. V sále seděla snad stovka dychtivě očekávajících učitelek s připravenými zápisníčky. Anglický lektor byl skvělý, ale nenavázal kontakt s posluchači, jak by se na přednášce mělo. Zapíchl se očima někam nad nás a spustil. Občas však některé slovíčko zamumlal, určitě mu nebylo příjemné ho vyslovit a chtěl to mít rychle za sebou - jenže to nemá dělat českým kantorkám! Když něco nebylo dost jasné, ty srdnatější se na to pečlivě přeptaly. A ještě to chtěly nadiktovat, hláskovat. Chudák pán byl celý zpocený a během přednášky bezpochyby dozrál na panáka. A české úchy se radovaly, že mají zas něco nového, a jestli lektor zkolabuje, to jim bylo celkem fuk. Anebo FUCK?

Gesto paní Shirley

Karla Erbová

Na té fotografii mne udivilo gesto. Tehdejší americká velvyslankyně u nás - Shirley Temple-Black překvapeně pootevřela ústa a pozdvihla ruku. Ukazovala na něco, co ji zřejmě zaskočilo. Byl to pomník. V parčíku před kostelem sv. Václava ze 14. století v Tachově.

Rozhodla jsem se vypravit za ním. Tachovsko vonělo medem, od obzoru k obzoru kvetla řepka. Je to pohodový kraj pro dlouhé toulky a rozjímání. Pak se objevil Tachov. A pomník. Netradiční, neobvyklý. Poděkování americké armádě za osvobození v roce 1945. Na štíhlém sloupu lidské ruce, mnoho lidských rukou, které se postupně rozevírají a přerůstají v křídla. Uprostřed křídel zlatá koule. Materiál elektroporcelán a šamot stříkaný porcelánem, barvený. Křídla kovově bílá. Před pomníkem v trávě tři bloky kamene s nápisem.

Tvůrci díla bydlí nedaleko, seběhneš z kopečka, přejeď lávku přes stružku vody a vítá tě rozevřená náruč a úsměv od ucha k uchu - Milan Hůrka, keramik, přáteli přezdívaný Vendi, a jeho žena, keramička Alena Burešová, v očích s celým rejstříkem radosti, skromná, ač ověččená řadou mezinárodních cen a uznání. Zajímaví, milí lidé, lidští umělci. Jako by se člověk uchýlil pod rozložitou korunu kvetoucího stromu. I ptám se na pomník. V Tachově býval kdysi pomník padlým z první světové války. Před něj se po roce 1945 dala na památku amerických vojáků deska se stručným textem. Ta byla roku 1953 odstraněna, aby udělala místo mohyle husitského hnutí. Bývalý režim si na ustavičném připomínání vítězné bitvy u Tachova v roce 1427 velice zakládal... Po roce 1989 se začaly všude obnovovat pomníky americké armádě. V Tachově měli ti hoši ve znaku hlavu indiána. Sháněl se sochař, který by ten původní obnovil, ale všichni byli zaneprázdněni. Nakonec padla otázka: Proč ho vlastně neuděláte vy dva, keramici? To ANO bylo spontánní s podmínkou: honorář dáme na konto zdravotnictví. Uděláme pomník, který svým způsobem bude symbolem totemu. Budou na něm lidské ruce, hodně lidských rukou, rukou tachovských občanů, ty ruce se budou otevírat radostí ze svobody. Uprostřed zlatá koule - snad jablko, snad země, snad slunce.

To byl únor 1990. Dne 26. dubna téhož roku se pomník odhaloval. Na úpravách terénu, přenesení husitské mohyly k hradbám města a úpravách k ustavení pomníku pracovali nezištně horníci z uranových dolů. I jejich ruce na tom pomníku jsou. I ruce jeho tvůrců. Na Silvestra téhož roku vandalové tu zlatou kouli rozbili sekerou. Prý to byla sázka... I nezbylo Aleně a Vendimu nic jiného než udělat novou. Pomník stojí. Pořád se na něm ty lidské ruce vzpínají k budoucnosti. Do křídel, která

- ač na pohled křehká - mají někdy zatraceně silný úder.

Jiří Hlobil
**Smetanovská
zastaveníčka**

Přemýšlel jsem celou noc,
že napsáno už toho bylo moc.
Nebudu už psáti nic?
Odolám?
Každý list má rub i líc.

I grafoman trochu mlží,
nedivte se, chci být v Plži.

A pojd' dál,
třebas chudý nebo král,
vejdi - tančící i líně –
vítej do Polanovy síně.

Slyšel jsem vítr stříbrný,
zalekl jsem se svého srdce zvonu,
s poezií - mým pásem záchranným
chci mezi své - do Asonu.

Řekli mi - bude tě - sát,
začni zas něco v klidu psát,
jak křejčí, co šije na míru,
určil jsem rým i formát papíru...

Markéta Hýsková

Nahá vstoupila jsem do skal

Několik strof o nebi

nebe je rozžhavené doběla
plachá křídla smrti šustí
na těle obnažené sexuality
se rozpouští poslední
zbytek hněvu

měsíc se vlní mezi stromy
mdlé světlo zvrací do řeky
kolotoč života v rychloběhu
a vzhůru nohama
jsou na rozpáleném nebi
měsíce dva

zvukem se třese podtaté nebe
psychického věku
bez dechu
seká
do vzduchu

kolikolem bezruký virtuos čas
prostor se zlomil o skálu

šedé střepy trčí vzhůru
a v nahotě mořského klína
pluje nebe

* * *

Vetřelec neznámý vstoupil do mého chrámu
nádoby plné kadidla, vonných olejů, mléka
zvrhl
všechno víno vypil

nebe brázdí ženy slepé
obkročmo nebe na koštěti brázdí
zlověstné ticho samoty pak

krátce jsem se zatřpytila jako hvězda
nebe řala pádem o zem prudce zhasla
mezi stehny bylo boží dopuštění

„Plač, plač, plač a pak se směj
pláč je zdravej

Jako bys to nevěděla to ne já
to osud sám ti trhá křídla...“
pocíval dál slova všechna

démanty roztržil spolykal světlo, spolykal
tmu
plamen v srdci
hasne

Zasvěcení

silu pěti zvířat pojedla jsem
ztratila cestu zpět

vody se nezkalily
když nahá vstoupila jsem do skal

chřestýši pářili se
křikem mým se
kameny chvěly

démoni spoutaní spoutané síly
smrtici svou
jsem v tanci přeskočila

pak ke mně Měsíc promluvil
svým skrytým plamenem

* * *

Tomu, jehož milujeme, předkládáme uškrcené
holuby,

larvy ptakopysčí,
své genitálie

na stříbrných mísách

Toho, jehož milujeme, vraždíme v Babylonské
věži

inkontinencí mozkovou,
láskyplnými gesty

V pasti vlastní bolesti nevíme,
že z našich obětních darů
nic z toho všeho zvátí láskou nelze

neb cokoli v nás takových je
pouhým instrumentem
zla

* * *

Jsi jako měsíc, říkala mi
Jsi jako měsíc, lhala dlouhýma očima
sebevraždy

škrtil mně zmatek pohlavních žláz
nemůžu za to špatně se to tiší

zuby smíchy vyjekly

dusil je zvratek myokardu
ruce otekly bolestí

Jsi jako měsíc Jsi jako měsíc
při zatmění, křičela na mě
bledá a sypká

hladká a dostředivá

napřed světla disperse

pak průsvitný krystal bolesti

* * *

tlučou kosti o sebe
rybí křídla vodou vlní
nemůžu to porodit

ze stehen
pustit ven

samotu

co zbyla

na rubu

života

vezdejšího

* * *

Co zbylo
na dně velké lásky
nelidské

zůstala těla bez kostí

stíny dvou lidí

Marie Zichová

Seznamte se

Ležela v posteli. Zelené oči se dívaly na strop. Po chvíli si všimla, že venku svítí sluníčko. Pronikalo všude a teple hřálo, třpytilo se v čerstvě napadaném sněhu. Loni touhle dobou nebylo tak hezky. Bylo sychravo a sníh byl špinavý od neustálých oblev. Však dnes... Slunce, třpytivý sníh, děti si venku stavějí sněhuláky a na parapetu poskakuje buclatoučká sýkorka. Nádherný předvánoční den!

Za dveřmi bylo rušno. Po chodbě běhala spousta lidí - stále se něčeho dožadovali, něco hledali. Tenhle hluk ji v krásném dni, který se rýsoval za okny, rušil.

Otráveně obrátila hlavu vzhůru. Ten předvánoční shon, pomyslela si a zadívala se na čerstvě vymalovaný strop. Lidé zase blázní jako každý rok touhle dobou.

„Nemám žádné dárky pro děti, ani pro vnučátka,“ náhle zauvažovala.

„Ale ty už nepotřebuješ,“ řekl tiše.

„Opravdu?“ v zelených očích byla vidět malinko lítost.

„Opravdu,“ kývnul hlavou.

„Tak dobře.“

Bylo ticho. Po chvíli začal on.

„Zapomněl jsem...“

„Ale já vím, kdo jsi. Nač ta zdvořilost, vždyť se známe už od narození.“

Byl trochu v rozpacích. Ale nakonec uznal, že má pravdu.

„Nebylo to s tebou vždycky jednoduché,“ začal.

Usmála se a začala si vybavovat chvíle, které měl asi na mysli.

„Třeba jak ses nechtěla naučit chodit,“ pomohl jí.

„To už je dávno. Kolik mně to tenkrát bylo?“

„Dva a půl. A to už všechny děti běhají a prozkoumávají svět.“

„Ale nakonec jsme to zvládli, ne?“

Usmál se, protože oba věděli, že zvládli.

Zase bylo ticho.

„A pamatuješ, jak jsem se o Vánocích ztratila v obchodním domě?“

„To víš, že pamatuji. Byly ti čtyři. Všichni o tebe měli strach. Hledal tě celý obchodní dům. A nakonec tě našli pod vánočním stromečkem ve třetím patře, jak sundáváš ozdoby a cpeš si je do kapes.“

Oba se rozesmáli.

„Byla jsi neposedné dítě.“

–

A pak tvoje první velká láska? To bylo přece taky na Vánoce.“

„První a poslední, nezapomeň,“ opravila ho něžně. „Někdo tu pravou lásku hledá celý život, já ji našla hned napoprvé. Na tu vánoční příhodu se nedá zapomenout, to máš pravdu.“

Začala se smát.

„Je to jako dnes, když šel mé rodiče požádat o mou ruku. A tvrdil, že nejlepší den pro tuhle významnou událost jsou Vánoce... Vždyť víš, jak to bylo.“

„Vím, byl tak nervózní, že shodil omylem vánoční stromek a od svíček na stromčku chytil koberec. Pak to tam s tvým otcem hasili.“

„A víš, co mu řekl můj otec?“

„Že mu tě nedá, ani kdybyste vyhořeli. Ale stejně sis ho vzala. A dobře jsi udělala. Škoda, že pak přišla válka, vid?“

„Proč? I tenkrát nám bylo dobře, měli jsme se rádi. A to bylo nejdůležitější. A můj muž byl báječný, vždy dokázal sehnat něco k jídlu a pohladit, aby bylo na světě lépe.“

„Hodně tě miloval.“

„Já vím.“

Posmutněla. Snad začala hledat v mysli jeho tvář, která tak rychle zmizela z jejího života.

Všiml si toho a bylo mu jí líto.

„Máte báječné děti,“ dodal, aby ji odvedl od smutných myšlenek.

„To máme,“ usmála se. „Hlavně z vnučátek mám radost. Jsou to moje sluníčka. Zuzanka teď vyhrála soutěž ve zpěvu. Je moc šikovná, jsem na ni hrdá.“

„Já vím, byl jsem se tam podívat.“

„Tys tam byl?“

„Snažím se být tak nějak všude.“

Zase bylo ticho, ale tentokrát delší.

„Přijdeš se se mnou rozloučit?“

„Přijdu, slibuji.“

„Vím, že už to bude brzo.“

Sklopil oči.

„Jak bych ti to řekl...“ Podíval se na hodinky. Bylo půl páté, 20. prosince 2005.

„Aha,“ pochopila. „Alespoň nebude žádné dojemné loučení s dětmi a vnučaty.“

„Tak promiň.“

„Neomlouvej se. Bylo to tu báječný. Děkuji. A pak stejně nemám ty dárky,“ usmála se smutně. Je tak krásný den, pomyslela si ještě.

„To je,“ dodal.

Přemýšlela, jak krásný život to vlastně byl.

„Už bys měla jít. Máš minutu zpoždění.“

„Už jdu. Já jenom... bude na Vánoce sníh?“

„Proč?“

„Je hezké, když je na Vánoce sníh, a loni nebyl, víš.“

„Bude,“ ujistil ji.

„To jsem ráda, vnučata budou mít radost.“

Na chodbě bylo rušno. Ještě větší, než předtím. Do pokoje vtrhla spousta lidí. Běhali a snažila si, ale rovná čára na přístroji byla klidná. Tak klidná jako sníh, který se pomaloučku a potichoučku snašel, aby udělal radost dětem na Štědrý den.

Markéta Irová

V potoce zanechal někdo vlasy

Někdo

Někdo vydláždil cestu květy
Někdo rozsypal plátky růže
Na pěšinu tvrdou, na kámen.
Někdo sundal břímě z ramen.
Omámen.

V potoce zanechal někdo vlasy
Když koupal se nahý tam, asi
Nemusel s nimi se vracet
Nechal je pod vodou dlouhé
A dnes, zelené s proudem
Splývají.

Démanty z něčích prstů padly
Bezvládně do ranních trav
A odsud září, protože patří
Na učitele svého lesku
Bez obav.

Oči pro krásu

Existuje spousta krásných lidí,
Pouhé oko je však neuvidí,
Musí to být oči nevinné,
Takové, co roztají sněhuláky,
Takové, co zmrazí hranici,
Krásné lidi zří oči hledící
Na druhý konec planety
Přes tisícero oceánů
Skrze masivy obrovských hor,
Lidé zkrásní v očích vzdálených
Reálného života,
V očích, které dás nachytá
Na zakázaných bobulích
V očích, které znají
A s radostí pášou každý hřích.

(Markéta Irová, narozena 1982 v Plzni, kde žije a studuje FPE ZČU)

Chlupatý Michaela Svobodová andílek

Kdo je přítel? Každý, komu můžeme věřit, říct svá trápení i tajemství. Každý, kdo je nablízku, když zrovna nikoho nemáme. Přítel je neobyčejná bytost - ať je to člověk či zvíře. Říká se, že pes je nejlepší přítel člověka. Myslím, že na tom něco bude. Ale co třeba taková želva, myš, potkan, had nebo docela obyčejné morče? Připadá vám to divné? Ale skutečnost je taková, že alespoň podle mého názoru přítelem může být kdokoliv či cokoliv.

Chci vám vyprávět neobyčejný příběh s neobyčejnou bytostí... a je jí docela malé, chlupaté a celkem tlusté morčátko - Bubíza! Jen pár vět popisu. Bubíza byla, a doufám, že snad ještě je, krátkosrsté morče černé barvy s bílou lysinkou na hlavě a s poznávacím znamením - hnědým fličkem na zadku. Oči připomínají dva skleněné korálky, které se při pohledu třpytí - získá si každého! Toto morče, vážení, je silně závislé! Díkybohu, že ne na drogách, gamblérství, alkoholu, nebo kdoví na čem. Je závislé na mrkvi. Ale ne na ledajaké! Bubíza je velice inteligentní - chytré zvířátko a docela i fajnovka. Jakmile by na mrkvi byly sebemenší fličky, začne pískat jak papíňák, ne-li něco horšího. Jo, nadávat, to tedy umí! To se jí musí nechat. Ach, to byla léta! Problém byl a je v tom, že mám sestru. V tom by vlastně zase takový problém nebyl, kdyby nebyla alergik. „Všichni chlupatí ven,“ říká máma. Ale v tom případě by nemohla být doma alespoň půlka rodiny, protože každý má na sobě nějaký ten chlup. I náš děda - a to má plešku! Příroda mu sice nedala vlasy, ale zase mu to vynahradila na rukou, a hlavně na nohou.

Abych se vrátila k Bubíze. Proto taky píšu, ne? Bubízka byla pro mě velkou oporou a velikým přítelem, i když byla morčetem. Ale o tom jsme už mluvili... Když jsem se cítila mizerně nebo osamoceně, vzala jsem si Bubízku na klín a hned mi bylo líp! Dokonce, ač jsem byla pro někoho jen bláznem, jsem si s ní i povídala a rozuměla každému jejímu písknutí. Anebo ten její nevinný pohled! Měli byste ji vidět, když se na vás podívala. Byla tak krásná! A kdybyste byli jakkoli našťvaní, při pohledu na Bubízku by vás to okamžitě přešlo, no vážně, nekecám. Je to takový malý chlupatý andílek.

Jednoho dne ale mamuška generál nařídila - a Bubízka musela ven. Nechtěla jsem, ale co člověk může říct svým milovaným rodičům. Ti když něco řeknou, tak se s tím nedá nic dělat. Ale z větší část to byla i má chyba. Kdybych se o ni víc starala, možná bych dnes mohla psát o něčem zcela jiném.

Takhle jsem jednou přijela ze školy, a v terárku našla jen prázdné místo.

Proto važte si svého přítele a opatrujte ho daleko lépe než já! Protože přítel je jen jeden a do konce našeho života. I ty, Bubízko!

A nebo... Vojtěch Němec

Konec: Nechme Loutku sedět na lavičce v parku, nechme ji s holuby, kteří se pasou na pohnojeném trávníku, kde se prodlužují a zahušťují stíny, vykašleme se na čtvrtou vrstvu psích exkrementů, ale nepodceňujme čtvrtý rozměr. Opusťme na chvíli park s fontánkou a s duhou a se strávenými namletými vnitřnostmi a s unuděnými důchodci umírajícími ve stínu dcer synů vnuků vnuček; a podívejme se lupou na bandu zkrvavených nahých lebek, které se už nemohou dočkat další války, které si vyhrávají svou vlastní, soukromou válku, které v krvavém běsnění proměňují soukromou ve veřejnou, které se vrací z nedalekého klubu, kde se dosud díví polomrtvý personál, kde leží v šíři útržky života nešťastníků: krev stéká po baru, po hlavách, po rtech, skrz zuby, barví dásně, jazyk, žaludek... pochod okovaných vysokých bot a houpačící se baseballové pátky a železné kříže ze zapomenutých válek, tohle všechno si zkracuje cestu městem přes večerní park. A co Loutka? Všimnou si jí za cvakání vojenských bot? Jistě, vůdce skupiny ukáže prstem a velí díky zkrvavělým očím vyřvaným hlasem: „Hele, Žid!“

A už běží. Všichni čtyři vyzývají mrtvé bohy (jsou připraveni na Valhalu...), nadávky dopadají na hladinu vzduchu, kruhy, další a další kruhy se stejným středem, se stejnými středy, se stejnými body začátku šíření vzruchů, se zvětšujícími se poloměry, průměry, vůbec netuší, že ta hladina je jinde, než čekají, že bude...

Loutka jde ze svého místa, nejde, už běží, klopýtá, to vůdce skupinky ji vzal mezi lidi, Loutka nikdy nechodí mezi lidi, teď však není vděčná, teď musí trpět, musí snášet rány čtyř dřevěných rukou, ty ruce jsou prodloužené jako mozky ideologií, pod kůží a dřevem Loutky vznikají rozsáhlá podkožní a poddřevní jezera temné tekutiny, někde se dřevo roztříští: třísky a míza létají a stříká, to mistr loutkář se opět temně směje, ten smích povzbuzuje protažené povrchy mozků uvnitř lebek bez vlasů, ten smích je podřazený Náhodě.

Policejní zvuky způsobily útěk lebkounů, způsobily odpočinek těla u lavičky v parku, způsobily usazení kalu na dně nádoby domácího vína...

Spící Rožmitál

Ilona Gruberová

V zatáčce silnice E 18 spí městečko Rožmitál. Většina řidičů řítících se co to dá dále na Příbram sotva zahledne baň barokního kostela na náměstí. Kdo si však dá na čas a sjede z frmolu času do ospalého pomžourávání, rychle pozná, že právě tahle věž a baň a kostel jsou pro Rožmitálské tím nej. Ale pěkně po pořádku! Vždyť ty Rožmitály jsou hned dva!

Kdo ve škole nespal, a to vy jistě všichni, tomu neušlo, že Rožmitál (ten „nový“, pod Třemšínem) proslavil v dějinách nikoli snad jen českých, nýbrž i evropských jistý Lev z Rožmitálu a na Blatné. Měl tu docela pěkný hrad a vydržoval si téměř renesanční dvůr. Jak by ne. Byl švagrem krále Jiříka z Poděbrad, který když byl zle tísněn každoročně se opakující tureckou hrozbou, pokusil se spojit evropské panovníky do koalice. Jednání na dvorech s mravy pro našince prazvláštními, jak víme z Deníku pážete Václava Šaška z Břikova, bohužel ztroskotala, a tak jsme Evropskou unii zakládali až o nějaké to století později.

Dnešní zámecká brána je sice pro zvědavce a jiné kolemjdoucí zavřená, ale lešení na kdysi úctyhodném sídle dodává alespoň částečného optimismu. Nezbyvá než si představovat, jak tam kdesi v luxusní komnatě za mlada sedávala Johanka, budoucí milovaná, brzy nato však oplakávaná manželka krále Jiříka. Pamatuji, že prach jsi...

Kdepak. Tohle vždycky neplatí, to si drkotá i rožmitálská dlažba. Tudy chodil, v „novém“ městě měl svou školu a tam, pod tou bání kostela ve Starém Rožmitále, zase své varhany. Dnes tu má pamětní desku a na hřbitově svůj náhrobek. Jakub Jan Ryba. Je-li pravda, že člověk žije svými činy, pak i velkého diplomata a královského milce může nakonec předčít chudý intelektuál. Zvláště když na hudebním poli značně přeroste úzce regionální poměry. Překonat však úzce zahleděné smýšlení čelních představitelů těchto místních poměrů bylo úkolem vpravdě sisyfovským. A tak i tento velikán umírá, jak to u nás v Čechách občas-často bývá, v bídě nejbědnější.

Chcete-li dnes najít domeček, kde pan učitel i s devíti dětmi bydlel, musíte zapojit fantazii. Stával kdesi za menším rybníkem, kde se bývalá zahrádkářská kolonie pyšně přerostlymi vilami. Nakonec zjistíte, že sem lze dohlédnout i od místa, kde se Zámecký rybník stýká s hradním příkopem. Vítr fouká ze strnišť, i kachny u stavidla vyndají své schoulené zobáky zpod křídla jen v předtuše letící tatranky. Konečně veselý obrázek, co dodá odvahu k dalšímu cíli putování. Nevím, nevím, ale být tu o Vánocích, tak by cesta do blízkého smrkového lesíka byla jen pro citově otrlé návštěvníky. Nízká kamenná mohyla stojí v místech, kde prý v noci s knížkou Lucia Seneky v kapse usedl Jan Jakub Ryba naposled. Dobrému křesťanu musel vnitřní síly k zoufalému činu dodat příklad stoického filozofa. I přes svůj čin dnes odpočívá na místním hřbitově.

Od „Rybova“ kostela je docela hezký pohled na velkou část obou městeček ležících podél rybníka. Místo je tiché, kostel působí daleko klidněji než rozbujněné barokní dvojvěží na „novém“ náměstí. Přívětivě chtělo by se říct. Tak přívětivě, že o Vánocích, až zazní „Hej, mistře“, uslyšíte i jeho vyprávění.

Viktor Viktora

Pax iiscum - Plzeň: Ústřední hřbitov VIII

Je profesionálním osudem, že vědci se netěší přílišné pozornosti soudobé žurnalistiky. Za míčem ani pukem se nehoní, od šoubyznysu se odvracejí téměř s odporem, k pódiu, z něhož lákají svůdné tvary lepých krás, mají daleko, politickými bonmoty ani urážkami nehýří, senzaci přece nemůže vyvolat nález starého rukopisu nebo nějaké přírodní zákonitosti, kdo má tolik trpělivosti i času, aby četl jejich nezávěsné vývody... I když se sebevědomě ani halasně nehlásí o slovo, má to jejich slovo zaznamenané platnost i hodnotu trvalejší než výstupy těch, pro něž se snadno najde sponzorský obolus a jeptičí ohlas slávy.

Pozastavme se tedy na několika místech připomínajících učence. Plzeňské vysoké školy nestrádaly nedostatkem takových osobností. Se dvěma z nich - patologem Heřmanem Šiklem a fyzikem, akustikem a muzikologem Antonínem Špeldou - jsme se již setkali. Vzpomeňme na filologa Jaromíra Spala (1913-1990, oddělení 48). Podle mého měl poněti téměř o všech evropských jazycích. V mládí byl horlivým hokejistou, turistické nadšení ho provázelo do konce života. Humor a pochopení pro příjemné svody hodování mu nebyly cizí. Kolik legrace si dovedl tropit ze svého jména označujícího přičestí minulé i rozkazovací způsob. Zahraniční ohlas vyvolaly jeho toponomastické studie (výklad místních jmen). Setkal se i se zlobou - kdyby nebylo roku 1968, nebyla by uznána jeho dočeská habilitace - byl věřící.

Jeho bohemističtí kolegové Václav Jílek a Miloš Šváb upsali svůj osud literatuře. V. Jílek (1903-1967, oddělení U 46) byl chodící

encyklopedií literárních dat a faktů. Faktografii ctil a ona ho doprovázela při všech výkladech, v nichž pak ustupovaly estetické nebo interpretační zřetel. Co dovedl shromáždit ve své vrcholné studii o genezi Jirákových Psohlavců (byla to současně autorova habilitační práce), zaslouží obdiv. Nad mediavelistou M. Švábem (1913-1986), elegantní a obdivovanou pedagogickou osobností, se můžeme zamyslet jen u původní rozptylové loučky. Tenhle prostý, civilní způsob ukládání popela bohužel upírá připomenutí životních detailů, jež se vybavují u tradičních rovů. Terezín a těsný únik před svistem gilotiny byly Švábovým životním mementem. Zahraniční proslulost mu přinesla monografie o prolozích a epilozích v české předhusitské literatuře. Vděk naší mediavelistiky získal celoživotním studiem české Alexandreidy. Bylo korunováno nevyvratitelnou a dokonalou studií, která prokázala původnost tohoto díla, tak upíranou německou literární historiografií. Jmenování univerzitním profesorem se nedočkal, drtivě zasáhla normalizace se svou zlobou a stupidností.

Připomeňme ještě jedno jméno - germanistku Hildegardu Bokovou (1941-2005, urnový háj U 9A). Tato vynikající, lidsky citící učitelská osobnost působila na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích. Habilitovala se prací o vývoji němčiny v záznamech jihovýchodních listin a městských knih 14. a počátku 15. století. Patřila mezi respektované znalce fonetiky a historického vývoje němčiny. Místo posledního odpočinku zatím označuje deska Bokových, rodičů jejího manžela.

Milan Šedivý
Na rozcestí dne
 jako
 ve stoupání k duchovnosti

Začíná mi činit potěšení sledování Šimkova básnického vývoje, které jde už od jeho prvotiny. Vývoj autorovy poezie doposud nebyl pozvolný, nýbrž skokový. Nemyslím ani tak na proměnu témat, práci kompoziční, ta s malými nadstavbami zůstává, mám na mysli proměnu kvalitativní. V prvotině Martin Šimek nevěděl, kde mu hlava stojí. V druhotině již autor předkládá jasnou koncepční stavbu vedle dalších vylepšení, v knize současné, nazvané Rozcestí dne (Fraus, 2005), se zaměřil na potřebné jemnosti práce tematické a její variování v rámci vlastního vhledu. Je to stále méně zvuk, který proteče jedním uchem dovnitř, druhým ven, je to stále více smysl, který zakořeňuje při četbě. Ohlédneme-li se nazpátek, přece jenom se dnes zdá, jako by verše druhotiny mnohem víc klouzaly po vlnce závěrečného rýmu, jako by se chtěly spíš opíjet souzvukem slov víc než čimkoli jiným. Autor si však uvědomil: „Snad někdy hledám příliš krátce / snad jazyk nechá příliš hladce / sklouzávat rýmů vodopád“ - a v tom náhlém prozření se dnes ztrácí všechna chtěnost a vnějškovost. Za novým sdělením cítíme skutečný rezonující prožitek, který odpovídá archetypální touze člověka po klidu, zakořenění, po harmonickém a sebevědomém vědomí a svědomí. Šimkovy verše začínají pozvolna být, světe žasni, moudrymi. Příliš hlasitě samomluvy převážně sledovaly detaily krajiny, Rozcestí dne tyto detaily zduchovňuje, lidsky uchopuje a utváří. Není to trpné sledování,

nyň opuštěné coby postupová první fáze, je to aktivní vyrovnávání se. S potěchou konstatujeme, že i literárně zdatnější a nepoměrně zkušenější. Na kmeni jambické virtuozity, který v předchozí sbírce omamně, ale poněkud neduživě hnal za sluncem, se nyní rozkládají listy a dožijeme se brzy květů. Křesťanské motivy ztrácejí chuť ozvláštňení a stávají se strukturou, důvodem, proč tesat báseň. Konečně i sama kompozice naznačuje ohlazenou mechovou atmosféru, zvukově prostoupenou. Srovnáme-li naposled se sbírkou předchozí, v níž byla akcentována proměna roku, nyní se ocitáme v nepoměrně kratším dni, s laděním sbírky souhlasně komornějším, zhuštěnějším, ve dni, v němž Šimek operuje jako okouzlený vnímatel přírodního prostoru, nově jako užaslý komentátor maliřského umění, dokonce jako transcendentální mystik balancující v „půlnočním“ oddíle mezi věroukami Východu a Západu, kde dialektická rozmluva staví na taoistickém paradoxu a sjednocování opozit blízkých východním naukám. Přesto patrně půjde jen o zajímavé (velmi zajímavé) vybočení z tóniny, jakési obohacení rejstříku, než o začínající odklon od zahradničkovsko-stohrovské linie spirituality kultivované dnes především na Moravě. Šimek je však z Plzně (kupodivu), básnický roste, mohutní a proměňuje se. Kdyby tomu tak nebylo, mávnul bych zamítavě rukou. Zatím však mávám směrem k sobě, protože na tyto verše znovu potěšeně slyším, a dokonce již nejen slyším.

Václav Maida

Mistr paradoxní zkratky

Myslím si, že je dobře, že se v poslední době objevují dvojjazyčná vydání. Už kvůli rozsahu se to týká více poezie než prózy, nicméně dvojjazyčné vydání Stifterova díla *Aus der Mapped meines Urgroßvaters / Z kroniky našeho rodu* (nakladatelství Srdce Vltavy, Horní Planá, 2002) se stalo v hraničním trojúhelníku Bavorsko - Rakousko - jižní Čechy pro příznivce literatury tajným tipem. Dvojjazyčnost vydání je dobrým tahem nakladatelství, neboť se tím automaticky rozšiřují řady potenciálních kupců z čtenářských obcí, v jejichž jazycích kniha vychází (přiznávám ovšem, že nevím, jak potom funguje distribuce). Zároveň však, hlavně v případě básnických sbírek, vznikají malé bibliofilské klenoty, zejména zapojí-li se do vydání knihy ještě výtvarník. Tak je tomu u sbírky Christoph Janace *Šumava / Der Böhmerwald* (opět Srdce Vltavy, 2004), kterou dřevoryty vybavil Christian Tanhäuser, stejně jako u sbírky *Anonyme Inventuren / Anonymní inventury* (Pro libris, Plzeň 2004), v níž je Richard Wall současně autorem i ilustrátorem. A je tomu tak i v případě knížky *Manfreda Chobota Ich, Don Quixote / Já, Don Quijote*, doprovázené ilustracemi Václava Benedikta (rovněž Pro libris, Plzeň 2005). Obě jsou převedeny do češtiny Josefem Hrubým.

Při prvním poslechu jména *Manfreda Chobota* český čtenář zavětrí: spojení takového křestního jména a příjmení napovídá, že jeho nositel bude pocházet z Rakouska, či aspoň z území bývalé monarchie. A čtenář se nemýlí, byť listování starším *Slovníkem spisovatelů německého jazyka a spisovatelů lužickosrbských* (Odeon 1987) je bezúspěšné. V roce jeho vydání oslavil Vídeňan *Chobot* čtyřicátku a měl už za sebou řádku prozaických textů a několik básnických sbírek, také například *kabaret Salto mortale*, ale do slovníku se nevešel. Už tehdy na sebe upozorňoval renomované literární kolegy či vědce satirickým ostřím: krátké texty reform-projekte uvedl v roce 1980 předmluvou *Wendelin Schmidt-Dengler*, jiné satiry shrnuté pod dvojjazyčným názvem *Spreng-Sätze* doprovodil doslovem *Peter Henisch*. Jak prozrazuje *Katalog-Lexikon zur öster-*

reichischen Literatur des 20. Jahrhunderts (Vídeň 1995), stejně jako obaly *Chobotových* pozdějších knížek, múza autora nepustila dodnes. Jen se o něm u nás zatím málo dozvídáme. Internetový prohlédávač sice hbitě uvede, že jeho „lapidárně ironické verše“ přeložil pro časopis *Psí víno* *Marián Hatala* záhoráčtinou, uvede i *Chobotův* krátký text *Lahodné útrapy* pohybu v překladu *Wandy Heinrichové*, současně je však schopen dát stejně hbitě tohoto autora do rozkošné souvislosti s filmem *Doba ledová*, neboť jedna postava se v něm jmenuje *Manfred*, a jak praví citovaný slogan, musí se dávat „pozor, aby mu věčně někdo nešlapal na chobot“. *Chudák Manfred Chobot!*

Ale ne zase tak velký, neboť představovaná bibliofilie *Ich, Don Quixote / Já, Don Quijote* dává čtenáři možnost přesvědčit se vis-à-vis, německy i česky, o čem a jak *Chobot* píše. Ve svazku obsahujícím dvanáct básní ve dvojím provedení ho poznáváme jako básníka, který ovládá umění zkratky, dokáže na minimální ploše vytvořit napětí (b. *Impromptu Nr. 3*, hlavně její závěr), píše úsporně, ironicky i sebeironicky (takový je i *personalizovaný Don Quijote* v titulní básni), je přemýšlivý a poučený vlastním životem (bb. *Kindheit / Dětství, Zeitmaschine / Stroj času*), a přesto nadále hravý, až dvojsmyslně eroticky jako v závěrečné básni *Verbindung / Spojení*.

Z jeho básní číší záliba v paradoxním zvratu, jak snad nejlépe ukazuje báseň *danke man lebt / děkuji ještě žiju*. Jestliže nadpis je odpovědí na nevyslovenou otázku „Wie geht es Dir/Ihnen? - Jak se máš/máte?“, na dalších dvou řádcích už *Chobot* okamžitě upřesňuje (*sage ich / oder lüge - říkám / nebo klamu*) a zároveň také výpověď problematizuje. Následující řádka *Danke gut / děkuji dobře se sice snaží „vylepšit“* nemastnou odpověď z nadpisu, ale pak přichází řádka ještě dále upřesňující (*tatsächlich / ve skutečnosti*), zároveň však připravující pointu v takřka oxymorickém slučování neslučitelného: *bin ich / zufrieden unzufrieden / oder präziser / unzufrieden zufrieden - jsem / spokojeně nespokojený / či přesněji / nespokojeně spokojený, která*

odhaluje klíše první i druhé odpovědi a je polemikou s každodenní frází. Následné zklidnění (ansonsten komme ich / mit meinen empfindungen / leidlich zurecht - jinak / se svými pocity / vycházím přiměřeně) je pouze přechodné, aby závěrečných pět řádek, začínajících novým zpochybněním wenn bloß nicht - kdyby ty (emoce) a spojujících předcházející nový motiv empfindungen - pocitů s intenzivnějšími a dotírajícími (a zneklidňujícími) emotionen - emocemi, definitivně rozložilo povšechnou normálnost úvodního sdělení danke man lebt / děkuji ještě žiju a naznačilo, že navzdory této proklamaci něco v pořádku není. Tuctová, automatizovaná

a formální odpověď se v Chobotově podání dočká svého rozkladu, zpochybněním její povšechnosti odhaluje autor její náležitost a v náznaku i hlubiny, které zakrývá. Není to málo, co básník těmito sedmnácti řádky dokázal. A naopak: těch sedmnácti stručných řádků zase dokazuje, že Chobot je Dichter, tedy básník, neboli ten, který „těsná na malou plochu“. Zaplať příroda, že takoví v době nadprodukce slov existují.

(Václav Maidl, narozen 1953 v Teplicích, germanista, pracuje v Rakuském kulturním fóru v Praze)

Markéta Čekanová

Zdravá láska Zory Šimůnkové a Vladimíra Babniče

Láska je prý zdravá. Alespoň to tvrdí Zora Šimůnková, která není lidová léčitelka, nýbrž básnířka. A „Láska je zdravá“ je titul básnické sbírky, v níž Šimůnková spojila své verše s písňovými texty Vladimíra Babniče. A upřímně řečeno: sluší jim to spolu. (Tedy těm básničkám a písničkám, aby nedošlo k omylu!)

Zora se ve svých verších vyznává z lásky šťastné i nešťastné, zatímco Vladimír se mimo jiné zcela otevřeně přiznává, že je ředitelem plzeňské bezpečnostní agentury jen kvůli tomu, že mu to sype. Většina jeho textů, které v knížce najdeme, jsou ale písničky o lásce. V nejedné z nich pak můžeme více či méně přesně identifikovat i tu, již je určena: hnědookou černovlásku, která kráčí po Vladimírově boku už pěkných pár let, jeho ženu Irenu. Písňové texty Vladimíra Babniče, které Zora Šimůnková do sbírky zahrnula, vznikly v průběhu několika let a některé z nich už dlouhou dobu nehrál. A některé ani ke hraní určené nejsou. Jsou to spíš roztomilé hrátky se slovy, v nichž Babnič prozrazuje, jak moc má rád češtinu, jak dobře jí rozumí a slyší fóry, které nabízí. Tak třeba v jednom epigramu uvažuje, je-li obrněn poezií, zda je tedy poezie obrna.

Podobně si Šimůnková hraje nejen s jazykem, ale s celým vnímáním světa kolem i drobných životních situací. S nadhledem mluví o rozchodech a zradách, aby se vzápětí až po uši potopila do nového citu. Zatímco o bolesti píše v mnoha verších, ve sdělení radosti je skoupější. Ale zato přidává vtipné veršovánky nebo popis návštěvy restaurace U Fridrichů, kde servírka hodlala básníkovi servírovat báseň. Básnický styl Zory Šimůnkové je osobitý, i když nikoli výstřední. Jen občas jako by její texty lehce přivoněly třeba k veršům Josefa Kainara (Něco o jelenovi) nebo Johna Donnea (Večer pod lampou).

Novorozeně slyšící na jméno „Láska je zdravá“ má za sebou křest. Proběhl první březnový den v Polanově síni. Otec Vláška hrál na kytaru a zpíval, matka Zora tiše přihlížela, jak kmotříčka Markéta Čekanová recituje její verše a kmotříček Jiří Hlobil to všechno uvedl. A aby atmosféra křtin byla opravdu veselá, zahrála nakonec pěkně vypečená pražská partička Pilgrim Pimple, jejíž frontman snad přesvědčil úplně každého přítomného, že nejsmutnější variantou života je, když bereme samy sebe příliš vážně.

(Markéta Čekanová, narozena 1969 v Plzni, kde žije)

Bohumil Jirásek

Hledání mezi idylou a realitou

Jana Zahradníková z Plané u Mariánských Lázní vydala knihu povídek *Pod klenbami nebe* (Baalt - East, Praha 2006). Na 160 stran vtěsnila 63 povídek. Jejich výchozím znakem je pocíťovaná nebo vytoužená idyla, která je však často rozrušována tíhou osudu nebo drsným proudem života. Tak jsou proti sobě touhy soustředivé a tlaky odstředivé. Při tomto rozpětí jsem si vybavoval různé starší knihy milé svou idyličností. Po idyle v životě toužíme, ale někdo nebo něco z ní vyvádí a vrací nás do reality, která je často tvrdá, zřídka idylická. Tak se v povídkách Jany Zahradníkové idyla někdy dosahuje, někdy bortí. Má v podstatě tři roviny: idyla chtěná, idyla dosažená a idyla poničená různými tlaky, a to osudem, povahou, okolnostmi lidskými, nelidskými i nadlidskými. Autorka nejčastěji vychází z milostných vztahů manželských, z rozporů, které někdy končí rozchodem (většinou smírným a rozumově zdůvodněným), v životě však jde o mnohem pestřejší peripetie.

Tyto příběhy jsou většinou skrytou moralitou, postavy jsou nositeli charakteristických vlastností kladných nebo záporných, které zdůrazňuje obecným výřtem, nikoliv dějovou situací („není možné si jen užívat“, „měli bychom vás vychovávat k samostatnosti“, „miloval celým srdcem, žil i zemřel pro rodinu“, „její duševní potravou byly pomluvy, povrchnosti“, „objevili spoustu společných zájmů“, „naplnil srdce láskou, duši štěstím a ukázal porozumění mezi mužem a ženou“, „učaroval svou jednoduchostí i vnitřní krásou“, „on je

pro ni motýrek, síla, sluníčko, cit pro vše krásné, souhra porozumění, splynutí duší v jednu, krásné velké zvonivé srdce“, „neodolala a jako obvykle podlehla jeho svodům a polibkům“). Častěji lépe dopadají postavy žen (pracovité, obětavé, smířlivé), zatímco muži jsou sobci, nevěrníci, samotáři, lenoši civějící na televizi atd.

Nápadnou bolestí knihy je jazyková stránka. Různé prohršky by se mohly počítat nejen na desítky. Nejde jen o překlapy a četné chyby interpunkční, ale i o jiné. I jazykem můžeme vyjadřovat touhu po krásě. Zahradníková se však více zaměřila na vyjádření touhy po štěstí, po harmonické lásce. Je jistě užitečné a hřejivé čtenářům připomínat, že v našich představách a tužbách nějaká idyla existuje a že je krásné, když se nám někdy podaří ji včlenit do proudu života. Milostně, zvláště manželské rozpory, kterých si autorka nejvíce všímá, touhu po idyle a harmonii zdůrazňují. Právě tím, jak často z ní vybočujeme, komplikujeme životy jiným i sobě. Odbočení od idyly k neidyle prozaičku vede k úsilí literárně vyjádřit složité rozhraní životních situací. To je i její morální apel, sice uslechtilý, ale často nevyslyšený nebo neuskutečnitelný, protože proud bytí má mnohem širší záběr.

Autorčina snaha je úctyhodná, bylo by však užitečné postavy vidět niterně, vzdát se obecnosti a popisnosti a charakter postavy i konflikt vnímat prostřednictvím příběhu. Doufám, že v další knížce dokáže Jana Zahradníková tento posun realizovat.

Viktor Viktora

Povídkář a pohádkář Milan Pokorný

Eduard Bass se Cirkusem Humberto objeveně dotkl šumavského světáctví. Osudu horalů, jimž tleskala celá Evropa a kteří svým všeuměním šířili slávu českého jména. Rozmarný, jakoby záviděníhodný život světáků vylíčili v burleskním tónu Vladimír Michal (Světáci, Miláčkové Evropy) a Zbyněk Kovanda (S Pánembohem od podlahy). Na tuto tematiku navázal Milan Pokorný souborem

dvanácti povídek *Slzy pod šapitem*. Vloni ji vydalo vimperské nakladatelství Papyrus. Autor, znalec kulturního místopisu Sušicka a Šumavy, shromáždil jedinečnou sbírku materiálů týkající se všeho šumavského. Stala se cenným zdrojem pro řadu regionálních historických publikací. Ve svém prvním rozsáhlejším beletristickém díle zvolil odlišující se tón. Nesměje se v dob-

rém vypravěčském rozmaru. Postihuje slzy, zklamání, tragédie. Světáci nebyli pijani a donchuaní, jak by se mohlo soudit z rozverných historek. Jejich zbožnost, lidská opravdovost, vazby k domovu a rodinám ukazují odvrácenou tvář cest za výdělkem.

Zvlášť přesvědčivé jsou povídky, kde tragédie zvířat (březi tygřice tonoucí v rozvodněné Otavě, zchromlý koníček, kterého cirkusová kapela vybudí ke vklusání do manéže...) výmluvně prolínají s tragédiemi lidskými. Neméně působivé jsou portréty muzikantů črtané steskem, smutkem, nenávratností ztrát a vyprávěné kultivovaným stylem. Jistá zastřenost barev i tónu se ubránila drastičnosti i sentimentu. Jako by tu doznívaly odposlouchané dialogy, dozvuky klostermannovské tragičnosti, jejímž zdvihem byly život a lidství.

Milan Pokorný vloni vydal vlastním nákladem také třetí díl pohádek šumavských řek - Co vyprávěly Vydra s Křemelnou. Předcházely Co vyprávěla řeka Otava

(2003), Co vyprávěla Pstružná řeka (2004). Jde o autor-ské pohádky. Šťastně čerpají podněty z lidových inspiračních zdrojů, nevyhýbají se německé tematice. Ta byla v originálu krutější, autor zjemňoval. Našel svůj styl, který vymýšlí i jména skřítků, vil - vévodí dobrá víla Šumava. I zde jsou čerti bambulové, děsivé stvůry zůstávají v pozadí nebo na sebe berou přirozenější zvířecí podobu. Nechybí chytrý mlynář, dobrý dědeček - zeměvěš tátnek střežící své dítě. Několikrát se objeví dětské postavičky pomáhající zvířátkům. Zvířecí svět vždy odpovídá dobrým. Ani zbožnost horalů nezůstala stranou, také formovala povahy a pomáhala přežívat. Jen idealizovaný poustevník Vintř, jehož česká Šumava začíná dnes mylně považovat za svého světce, ztrácí svou reálnou tvář - zrádce knížete Břetislava I.

Ze Sušice se připomněl regionalista i vypravěč, v jehož pracích lze poznat stopy učitelského povolání.

Helena Chýlová

K životnímu jubileu Jiřího Hlobila

Středoškolský pedagog, organizátor a moderátor kulturních pořadů, autor Kalendáře plzeňského, v současné době programový manažer Západočeské galerie v Plzni, Jiří Hlobil, se dožívá v květnu významného životního jubilea - oslaví abrahámoviny.

Myslím, že toužíte-li v životě po dobrodružství, měli byste se s Jiřím seznámit. Představuje osobnost z rodu pábitelského, která zastává v životě i plno dalších rolí. Osobnost, která Vás pravidelně bude překvapovat a často možná i vyvádět z míry, Jiří zkrátka patří k lidem, kteří přinášejí do života svěží vítr a kteří nás v průběhu spolupráce nenechají chvíli posedět a v mírných dávkách zvedají tréninkově hladinu adrenalinu v krvi.

Je obtížné vymezit základní část Jiřího života - snad je to kromě rodiny láska k češtině, k literatuře, umění a kultuře vůbec spojená s popularizační činností v tomto oboru. Málokdo má jako Jiří to štěstí, aby práce byla zároveň jeho koníčkem.

Není jednoduché psát o životním výročí přítele, jehož znáte od dětství. Setkávání s ním je pro mě zdrojem mnoha životních zážitků - vzpomínám na pracovní setkání, na společné stu-

denty, na netradiční výlety, na plavbu kánoí noční vodou, na pobyty na chalupě, trilobity, houby, na vánoční cukroví ztracené v psím žaludku, převoz krbu, večerní posezení u táboráku, ale především na úsměvy, legraci a sílu přátelství. To už je mu padesát let?

Domnívám se, že ani proměny půlstoletí lidského života nedokázaly obrousit klukovskou duši plnou elánu a nových nápadů, že ani padesát let nemůže donutit Jiřího, aby se zastavil. V 19. století byl padesátník považován za starého, dnes bychom snad mohli opatrně říct, že se stává určitým „nositelmem paměti“. U Jiřího Hlobila jde o paměť kulturní spjatou s úctou ke starobylým věcem a k přírodě.

Kdybyste se Jiřího zeptali - jak je dnes moderní ve většině interview - ve kterém literárním díle by chtěl strávit nějaký čas, podle mého názoru a znalosti oslavence by to byli Flaubertovi Dva písaři. Možná by se jedním z jeho úctyhodných literárních společníků mohl stát i Jára da Cimrman.

Při vstupu do druhého poločasu života přejeme Jiřímu hodně zdraví, dostatek elánu a mnoho štěstí v pracovním i osobním životě.



Kruh přátel knižní kultury

vás zve do Polanovy sítě Knihovny města Plzně
(B. Smetany 13 - 2. patro)
na své pravidelné večerní pořady

3. 5. - 19.00 - Beseda se spisovatelkou Evou Hauserovou
na pozvání Strany zelených

10. 5. - 19.00 - Jak se žije studentům
plzeňské konzervatoře
připravila a uvádí Blanka Hejtmánková

17. 5. - 19.00 - křest publikace:
Hana Gerzanicová: Procházka se slunečnicí
uvádí František Spurný, hudba: Lenka Krejčíková

24. 5. - 19.00 - Zlobilovy květnové slavnosti
večer k jubileu Jiřího Hlobila

Pozvání Knihovny města Plzně:

16. 5. - 17.00 - Zarathustrova kniha rad
účinkují Milan Friedl, Rudolf Pellar a Jan Doležel (varhany)

Připravujeme na červen:

3. 6. - Literární výlet: Praha - Vyšehrad (Slavín)
sraz na nádraží: 9.50, odjezd: 10.06
příjezd do Plzně: cca 17.56

Na pořady KPKK je vstup volný.

Programy jsou realizovány za finanční podpory Města Plzně a Ministerstva kultury ČR.

Upozornění pro členy KPKK: Členské příspěvky na rok 2006 (stále 50,- Kč) je možno uhradit až do konce května v kanceláři Polanovy sítě.

V příštím Plži mj. čtete:

Básně Karly Erbové a Markéty Čekanové

Prózy Arnolda Nowického a Zdeňka Huspeka

Autorské rubriky Karly Erbové, Viktora Viktorý a Vojtěcha Němce

Příspěvky v rubrice Mladý Západ



Šéfredaktor: Vladimír Novotný
 Redakce: Jana Horáková, Helena Šlesingerová
 Redakční rada: Vladimír Gardavský, Josef Hrubý, Bohumil Jirásek, Dagmar Svatková, Milan Šedivý, Viktor Viktora

Adresa redakce:
 Bedřicha Smetany 13, 305 94 Plzeň
 tel.: 377 201 427, 377 201 426
 e-mail: slesingerova@kmp.plzen-city.cz,
 horakova@kmp.plzen-city.cz

Vydávají občanská sdružení Pro libris,
 Ason-klub, Knihovna města Plzně,
 Středisko západočeských spisovatelů
 a Kruh přátel knižní kultury

Obálka, zlom sazby, grafická úprava:
 Vojtěch Jurík

Vydávání je povoleno Ministerstvem kultury
 ČR. Evidenční číslo periodického tisku:
 MK ČR E 13766

© Plž - Plzeňský literární život
 ročník V, č. 5, květen 2006
 www.kmp.plzen-city.cz

Náklad 600 ks
 ISSN 1213-9890

Tisk: KC Solid s. r. o. Rokycany

Děkujeme Vladimíru B. Průchovi za pomoc
 s přípravou Plže č. 5

Vychází za přispění Města Plzně
 a Ministerstva kultury České republiky